Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MACIEJ SZPUNAR
5 päivänä maaliskuuta 2015[1]

Asia C-78/14 P

Euroopan komissio
vastaan

ANKO AE

Muutoksenhaku — Välityslauseke — Unionin tuomioistuimen toimivalta — Sopimuslausekkeen tulkinta

1. Käsiteltävässä asiassa on valitettu Euroopan unionin yleisen tuomioistuimen tuomiosta ANKO v. komissio[2]. Siinä on kyse tosiseikkoihin liittyvien ja oikeuskysymysten erosta muutoksenhaussa, joka koskee välityslausekkeeseen liittyvää sopimusperusteista riita-asiaa. Koska unionin tuomioistuin on tähän mennessä joutunut käsittelemään vain joitakin tämän tyyppisiä valituksia, käsiteltävä asia tarjoaa sille tilaisuuden todeta tarkemmin, että pelkkä sopimusmääräyksen tulkinta on tosiseikkoihin liittyvä kysymys, johon ei voida hakea muutosta.

Riita-asian tausta

2. ANKO AE (jäljempänä ANKO) on Kreikan oikeuden mukaan perustettu yhtiö, jonka toimialana on metallituotteiden sekä elektronisten ja telealan tuotteiden, ratkaisujen ja laitteiden kauppa ja valmistus. Se on vuodesta 2006 alkaen ollut mukana useiden Euroopan unionin tukea saaneiden hankkeiden toteuttamisessa.

3. Euroopan yhteisöjen komissio teki asetuksen (EY) N:o 1906/2006[3] mukaisesti ja päätöksellä N:o 1982/2006/EY[4] vahvistetuissa puitteissa yhteisön lukuun 19.12.2007 ja 21.1.2008 kahta erillistä ryhmittymää, joiden jäsen valittaja oli, koordinoivien Siemens SA:n ja FIMI Srl:n kanssa tukisopimukset nro 215754 ja nro 215952. Ensin mainitussa tukisopimuksessa oli kyse ”Open architecture for Accessible Services Integration and Standardisation” -hankkeen (jäljempänä Oasis -hanke) ja jälkimmäisessä ”A complex multi-parameter system for the effective and ongoing evaluation on monitoring of motor capacity in sufferers of Parkinson’s disease and other neurodegenerative diseases” -hankkeen (jäljempänä Perform-hanke) rahoittamisesta.

1 — Alkuperäinen kieli: ranska.

2 — T-117/12, EU:T:2013:643 (jäljempänä valituksenalainen tuomio).

3 — Säännöistä, jotka koskevat yritysten, tutkimuskeskusten ja korkeakoulujen osallistumista seitsemännen puiteohjelman toimiin sekä tutkimustulosten levittämistä (2007–2013) 18.12.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EY) N:o 1906/2006 (EUVL L 391, s. 1).

4 — Euroopan yhteisön seitsemännestä tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja demonstroinnin puiteohjelmasta (2007–2013) 18.12.2006 tehty Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös N:o 1982/2006/EY (EUVL L 412, s. 1).

4. Kummallekin sopimukselle yhteiset yleiset sopimusehdot ovat niiden liitteessä II (jäljempänä yleiset sopimusehdot). Näiden yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohdan mukaan komissio voi II.4 kohdassa tarkoitettujen raporttien vastaanottamisen jälkeen koska tahansa keskeyttää kyseiselle tuensaajalle tarkoitettujen määrien maksamisen kokonaan tai osittain:

— jos suoritetut työt eivät ole tukisopimuksen määräysten mukaisia

— jos tuensaajan on maksettava takaisin kotivaltiolleen perusteettomasti valtiontukena myönnetty summa

— jos tukisopimuksen määräyksiä on rikottu tai jos sen määräyksiä epäillään tai oletetaan rikotun erityisesti yleisten sopimusehtojen II.22 ja II.23 kohdassa tarkoitetun valvonnan ja tarkastusten perusteella

— jos yhden tai useamman tuensaajan epäillään toimineen sääntöjenvastaisesti kyseisen tukisopimuksen toteuttamisessa

— jos yhden tai useamman tuensaajan epäillään tai todetaan toimineen sääntöjenvastaisesti sellaisen jonkin toisen tukisopimuksen toteuttamisessa, jota on rahoitettu unionin yleisestä talousarviosta tai sen hoidossa olevista talousarvioista. Tällaisessa tapauksessa maksut keskeytetään, jos sääntöjenvastaisuus on luonteeltaan vakavaa ja järjestelmällistä sekä omiaan vaikuttamaan kyseisen tukisopimuksen toteuttamiseen.

5. Komissio katsoi, että oli päteviä syitä epäillä tukisopimusten ja erityisesti yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohdan rikkomista niiden sääntöjenvastaisuuksien vuoksi, joihin ANKO oli syyllistynyt, minkä vuoksi se ilmoitti 9.8.2011 lähettämillään kahdella kirjeellä keskeyttävänsä näissä sopimuksissa vahvistettujen maksujen suorittamisen ennaltaehkäisevänä toimenpiteenä.

Asian käsittely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

6. SEUT 272 artiklan ja kyseessä olevissa tukisopimuksissa olevien välityslausekkeiden perusteella nostamassaan kanteessa ANKO oli vaatinut unionin yleistä tuomioistuinta (1) toteamaan, että komissio oli määräämällä Oasis ja Perform-hankkeita koskevien maksujen keskeyttämisestä loukannut sopimusvelvoitteitaan; (2) määräämään komission maksamaan sille 637 117,17 euroa Perform-hankkeen osalta, yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 5 alakohdassa määrätyillä koroilla korotettuna, kanteen tiedoksiantopäivästä lukien; (3) määräämään komission toteamaan, ettei ANKO:n tarvinnut palauttaa komissiolle niitä 56 390 euroa, jotka sille oli maksettu Oasis-hankkeen yhteydessä, ja (4) velvoittamaan komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

7. Unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomionsa 79 kohdassa hyväksynyt ANKO:n ensimmäisen vaatimuksensa tueksi esittämän perusteen, jonka mukaan komissio on keskeyttänyt Oasis- ja Perform-hankkeisiin liittyvät maksut ilman oikeudellista perustaa ja näitä hankkeita koskevien tukisopimusten vastaisesti. Valituksenalaisen tuomionsa 93 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin on hyväksynyt myös toisen vaatimuksen siltä osin kuin siinä vaadittiin velvoittamaan komissio ”suorittamaan summat, joiden maksaminen oli keskeytetty Perform-hankkeen osalta, eikä tämä maksaminen vaikuta [ANKO:n] ilmoittamien kulujen tukikelpoisuuteen”. Valituksenalaisen tuomionsa 93 kohdassa se on sitä vastoin hylännyt kolmannen vaatimuksen.

Asian käsittely unionin tuomioistuimessa ja asianosaisten vaatimukset

8. Komissio on unionin tuomioistuimen kirjaamoon 13.2.2014 toimittamallaan kirjelmällä pannut vireille nyt käsiteltävänä valituksen. Komissio vaatii unionin tuomioistuinta kumoamaan valituksenalaisen tuomion ja velvoittamaan valitusasian vastapuolen korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

9. Komissio on unionin tuomioistuimen kirjaamoon 17.2.2014 toimittamallaan kirjelmällä vaatinut unionin tuomioistuinta lykkäämään valituksenalaisen tuomion täytäntöönpanoa valitusasiassa annettavan tuomion julistamiseen saakka. Se on 18.2.2014 unionin tuomioistuimen kirjaamoon toimittamallaan kirjeellä lisäksi vaatinut, että sen vaatimus hyväksyttäisiin väliaikaisesti, jo ennen kuin valitusasian vastapuoli on esittänyt huomautuksensa, välitoimimenettelyn päättävän määräyksen antamiseen saakka.

10. Unionin tuomioistuimen varapresidentti on 21.2.2014 ja 8.4.2014 antamillaan määräyksillä lykännyt valituksenalaisen tuomion täytäntöönpanoa välitoimimenettelyssä annettavan määräyksen antamiseen saakka jo ennen kuin vastapuoli on esittänyt huomautuksensa ja 8.4.2014 antamallaan määräyksellä lykännyt valituksenalaisen tuomion täytäntöönpanoa käsiteltävässä valitusasiassa annettavan tuomion julistamiseen saakka.

11. Asianosaisten lausumat kuultiin 11.12.2014 pidetyssä istunnossa.

Oikeudellinen arviointi

12. Komissio on esittänyt vain yhden valitusperusteen, jossa on viisi osaa, jotka perustuvat väitteeseen siitä, että tukisopimusten yleisiä sopimusehtoja on tulkittu väärin eli (1) että keskeyttämisen perusteena käytettyä sääntöjenvastaisuuden vakavuutta ja järjestelmällisyyttä on arvioitu virheellisesti, (2) että sääntöjenvastaisuuksien toistumisen mahdollisuus tai vaara on arvioitu virheellisesti, (3) että ad hoc -korjauksista on tehty virheellinen päätelmä, (4) että mahdollisuutta käyttää keskimääräisiä kuluja on tulkittu väärin ja tätä mahdollisuutta on sovellettu väärin fiktiivisiin kuluihin ja näin otettu selvitysaineisto huomioon vääristyneellä tavalla ja (5) että keskeyttämisen edellytykset (epäily) ja tukikelpoisuuden edellytykset (varmuus) on sekoitettu toisiinsa.

Rajanveto oikeuskysymysten ja tosiseikkoja koskevien kysymysten välillä SETU 272 artiklan perusteella vireille pannussa asiassa

13. Heti alkuun on muistettava, että SEUT 256 artiklan ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan muutosta voidaan hakea vain oikeuskysymysten osalta ja että muutoksenhaun perusteena on oltava unionin yleiseltä tuomioistuimelta puuttuva toimivalta, asian käsittelyssä unionin yleisessä tuomioistuimessa tapahtunut, hakijan edun vastainen oikeudenkäyntivirhe tai unionin yleisessä tuomioistuimessa tapahtunut unionin oikeuden rikkominen. Unionin yleinen tuomioistuin on siis yksin toimivaltainen määrittämään tosiseikaston, lukuun ottamatta sellaisia tapauksia, joissa sen määrittämän tosiseikaston paikkansapitämättömyys käy ilmi sille toimitetusta aineistosta, ja arvioimaan vastaanotettuja todisteita.[5] Tämän tosiseikaston määrittäminen ja näiden todisteiden arvioiminen ei näin ollen ole, lukuun ottamatta sitä tapausta, että ne on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, oikeuskysymys, joka sinänsä kuuluisi unionin tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin.[6]

5 — Ks. esimerkkinä tästä vakiintuneesta oikeuskäytännöstä tuomio Commune de Millau ja SEMEA v. komissio (C-531/12 P, EU:C:2014:2008, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

6 — Ibidem.

14. Rajanvetoa tosiseikkoja koskevan kysymyksen ja oikeuskysymyksen välillä ei ole aina helppo tehdä. Käsiteltävässä asiassa avainasemassa on kysymys siitä, onko tukisopimuksen yleisten sopimusehtojen tietyn määräyksen tulkinta lähtökohtaisesti oikeuskysymys vai tosiseikkoja koskeva kysymys.

15. Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä saadaan tähän vain hyvin vähän apua.

16. Tuomiolla komissio v. Alexiadou kumottiin ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tuomio ja palautettiin asia sen käsiteltäväksi sillä perusteella, että sen olisi pitänyt ottaa huomioon tuomiossa sivuuttamansa sopimuslauseke.[7]

17. Tuomiossa Evropaïki Dynamiki v. komissio[8] kumottiin myös unionin yleisen tuomioistuimen tuomio ja palautettiin asia tämän käsiteltäväksi. Unionin tuomioistuimen tuomiossa katsottiin kyseisessä tapauksessa, että unionin yleinen tuomioistuin oli jättänyt lausumatta eräästä kantajan kanneperusteesta,[9] ettei se ollut riittävästi tutkinut, oliko tiettyjä kuluja pidettävä kyseessä olleiden yleisten sopimusehtojen artikloissa tarkoitetulla tavalla tukikelpoisina[10], ja ettei erään yleisissä sopimusehdoissa olleen määräyksen soveltaminen ollut johdonmukaista eikä sitä ollut perusteltu,[11] ja ettei unionin yleisen tuomioistuimen vastausta kantajan esittämiin väitteisiin voitu pitää asianmukaisena eikä riittävänä.[12]

18. Sopimusmääräysten tulkinta ei kuitenkaan sellaisenaan ollut kyseessä kummassakaan näistä tuomioista.[13]

19. Hiljattain annetussa tuomiossa Commune de Millau ja SEMEA v. komissio[14] kyseessä olleessa tapauksessa unionin yleinen tuomioistuin oli ensimmäisenä asteena asiaa käsitellessään katsonut, että sopimuksen kohteesta voitiin päätellä kolmannen hyväksi laaditun sopimusehdon olemassaolo. Unionin yleinen tuomioistuin totesi tämän johdosta olevansa toimivaltainen tutkimaan kanteen, jonka komissio oli nostanut commune de Millau'ta vastaan. Unionin tuomioistuimen mukaan kyse oli unionin yleisen tuomioistuimen tosiseikkoihin kohdistamasta arvioinnista[15] eikä unionin tuomioistuimen tutkittavaksi saatetusta oikeuskysymyksestä. Kyseisessä asiassa SEMEAn[16] ja commune de Millau'n välisessä sopimuksessa ollut kolmannen hyväksi laadittu ehto sitoi viimeksi mainitun kunnan välityslausekkeeseen, joka oli vahvistettu SEMEAn ja komission tekemän sopimuksen yleisissä sopimusehdoissa.

20. Tästä oikeuskäytännöstä käy ilmi, ettei unionin tuomioistuin ole vielä hyväksynyt sopimuslausekkeen virheelliseen tulkintaan perustettua valitusta. Syyt, joiden perusteella unionin tuomioistuin on kumonnut unionin yleisen tuomioistuimen tuomioita, ovat aina olleet toisentyyppisiä. Unionin tuomioistuin on mielestäni ollut varovaisella linjalla, kun kyse on ollut sopimusmääräysten tulkinnasta sopimuksia koskevissa valitusasioissa.

21. Lainatussa oikeuskäytännössä ei kuitenkaan nimenomaisesti ratkaista kysymystä siitä, onko sopimuslausekkeen tulkintaa pidettävä tosiseikkoja koskevana kysymyksenä vai oikeuskysymyksenä.

7 — C-436/07 P, EU:C:2008:623 (19 kohta).

8 — C-200/10 P, EU:C:2011:281.

9 — Ibidem (33 kohta).

10 — Ibidem (41 kohta).

11 — Ibidem (54 kohta).

12 — Ibidem.

13 — Tuomio komissio v. Alexiadou (EU:C:2008:623) ja tuomio Evropaïki Dynamiki v. komissio (EU:C:2011:281).

14 — EU:C:2014:2008.

15 — Tuomio Commune de Millau ja SEMEA v. komissio (EU:C:2014:2008, 57 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin katsoi tämän arvioinnin perusteella, että Millau'n kunta oli maksuvelvollinen.

16 — Société d'économie mixte d'équipement de l'Aveyron.

22. Voidaanko pelkkää sopimusmääräyksen tulkintaa pitää näiden seikkojen kannalta tarkasteltuna tosiseikkojen arviointina?

23. Mielestäni voidaan.

24. Sopimusmääräys ei ole normatiivinen oikeuslähde. Sopimus ei tällaisessa asiayhteydessä kuulu SEUT 256 artiklan ja Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklassa tarkoitetun ”oikeuden” käsitteen alaan. Sopimusmääräyksen tulkintaa ei näin ollen voida pitää oikeuden tulkintana.

25. Tilanne on tietenkin toinen, jos valitus perustuu sopimukseen sovellettavan oikeuden loukkaamiseen, olipa tämä sitten unionin oikeutta tai kansallista oikeutta.[17] Tällöin kyse on sopimukseen sovellettavan oikeuden tulkinnasta.

26. Unionin tuomioistuin ei kuitenkaan voi tulkita sopimusmääräystä, joka ei millään tavoin liity unionin oikeuden säännökseen, puuttumatta näin unionin yleisen tuomioistuimen toimivaltaan määrittää tosiseikat.

27. Tälle saadaan tukea tarkastelemalla lyhyesti joissakin jäsenvaltioissa voimassa olevaa prosessioikeutta.

28. Puolan oikeudessa on sekä oikeuskäytännön että oikeuskirjallisuudessa vallitsevan kannan mukaan niin, että sopimuspuolten tahdonilmaisujen määrittäminen on osa tosiseikkojen arviointia, eikä sitä voida saattaa tutkittavaksi kassaatiomenettelyssä. Siviilikoodeksin 65 §:ssä mainittujen sopimuksia koskevien tulkintasääntöjen mahdollinen rikkominen voi sitä vastoin olla kassaatioperuste.[18]

29. Espanjan oikeudessa sopimuksen tulkinnan asianmukaisuudesta ei voida tehdä kassaatiovalitusta. Tämä kysymys ylittää kassaatiotuomioistuimen toimivallan; kyse olisi näet laillisuusvalvonnan sijasta asian ratkaisevan tuomioistuimen toimivaltaan puuttumisesta.[19]

30. Vastaavalla tavalla Italian oikeudessa sopimuksen tulkinta on lähtökohtaisesti asian ratkaisevan tuomioistuimen tehtävä, eikä siihen voida kohdistaa kassaatiomenettelyä, koska kyse on tosiseikkojen arvioinnista.[20]

17 — Unionin tuomioistuin ei näytä näkevän estettä sille, että valitusasiassa alistetaan sen tutkittavaksi sopimukseen sovellettavat välttämättä kansalliset aineellisoikeudelliset säännökset. Ks. esimerkiksi tuomio komissio v. CCRE (C-87/01 P, EU:C:2003:400, 56–64 kohta). Julkisasiamies Kokott on ratkaisuehdotuksessaan Commune de Millau ja SEMEA v. komissio (C-531/12 P, EU:C:2014:1946, 76 ja 77 kohta) viitannut Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 58 artiklan sanamuotoon ja suhtautunut tähän oikeuskäytäntöön kriittisesti.

18 — Ks. Ereciński, T., ”Komentarz do art. 398 (3)”, teoksessa Ereciński, T. (toim.), *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, Varsova 2012, 11 kohta; Wójcik, M., ”Komentarz do art. 398(3)”, teoksessa Jakubecki, A. (toim.), *Komentarz do Kodeksu pospowania cywilnego*, Varsova 2012, 7 kohta ja Sąd Najwyższyn (Puolan korkein oikeus) 20.3.2002 antama tuomio nro V CKN 945/00, ja 15.10.2002 antama tuomio asiassa nro II CKN 1167/00.

19 — Ks. Tribunal Supremon (Espanjan korkein oikeus) 7.6.2011 antama tuomio (nro 364/2011 (FD 10º)), 12.11.2013 antama tuomio (nro 650/2012 (FD 3º)) ja 15.11.2012 antama tuomio (nro 782/2012 (FD 3º)).

20 — Ks. Corte di cassazione (Italian korkein oikeus) ratkaisut Cass., 29.7.2003, nro 11679, Cass., 14.7.2004, nro 13075 ja Cass., 4.5.2009, nro 10232.

31. Näin on myös Saksan oikeudessa, jossa sopimusmääräyksiä ei pidetä Revision-valituksen käsittelyssä oikeussääntöinä.[21] Sopimuspuolten tahdonilmaisujen määrittäminen on osa tosiseikkojen arviointia.[22] Tämä pätee myös välityssopimuksen tulkinnan osalta.[23] Revision -valitusta käsittelevä tuomioistuin on sidottu asian ratkaisevan tuomioistuimen omaksumaan tulkintaan. Se voi tutkia vain sen, onko viimeksi mainittu tuomioistuin syyllistynyt oikeudelliseen virheeseen rikkomalla tulkintasääntöjen kaltaisia lain säännöksiä tai onko sen omaksuma tulkinta täysin logiikan tai empiiristen sääntöjen vastainen.[24]

32. Liettuan oikeudessa sopimuksen tulkinta katsotaan tosiseikkoja koskevaksi kysymykseksi. Kassaatio voi siis kohdistua ainoastaan sopimusten tulkintasääntöjen mahdolliseen rikkomiseen.[25]

33. Käsiteltävässä asiassa kumpaankin tukisopimukseen sovelletaan niiden 9 artiklan mukaan näiden sopimusten omia määräyksiä, seitsemättä tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja demonstroinnin puiteohjelmaa koskevia unionin oikeuden säännöksiä, unionin varainhoitoasetusta sekä toissijaisesti Belgian oikeutta.

34. Komissio ei kuitenkaan ole vedonnut näiden unionin oikeuden säännösten rikkomiseen. Se on lisäksi vastauksessaan istunnossa tästä esittämääni kysymykseen todennut, ettei se vetoa Belgian oikeuden säännösten rikkomiseen.

35. Tarkastelen valitusperusteen viittä eri osaa näiden huomioiden valossa. Tätä taustaa vastaan en näe, millä tavoin komission tukisopimusten ”yleisten sopimusehtojen virheelliseen tulkintaan” perustuva ainoa valitusperuste voisi nostaa esiin oikeuskysymyksiä. Jotta tarkastelu olisi tyhjentävä, käyn kuitenkin lyhyesti läpi komission kyseisen valitusperusteen viidestä eri osasta esittämät perustelut.

Valitusperusteen ensimmäinen, toinen, kolmas ja viides osa

Komission lausumat

–– Ensimmäinen osa, joka perustuu sääntöjenvastaisuuksien vakavuuden ja järjestelmällisyyden väärinarviointiin

36. Komissio väittää unionin yleisen tuomioistuimen tehneen virheen tulkitessaan yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa ja soveltaessaan sitä arvioidakseen kyseessä olleiden sääntöjenvastaisuuksien vakavuutta ja järjestelmällisyyttä tukisopimuksissa määrättyjen maksujen keskeyttämisen perusteena. Komissio esittää, että maksujen keskeyttäminen ei perustunut riidanalaisten hankkeiden rahoitustarkastuksesta laaditun raportin päätelmiin vaan aiemmin jo vuonna 2006 ja vuonna 2008 suoritetuissa niissä rahoitustarkastuksissa havaittuihin vakaviin ja järjestelmällisiin sääntöjenvastaisuuksiin, jotka koskivat muita hankkeita, joissa vastapuoli oli ollut mukana, ja siihen että tämä oli kieltäytynyt noudattamasta näistä tarkastuksista jälkimmäisessä, jonka viitenumero on 08-BA52-042, annettuja suosituksia. Sääntöjenvastaisuudet koskivat pääasiallisesti suurten kulujen

21 — Siviiliprosessioikeuden osalta ks. Reichold, K., teoksessa H. Thomas/H. Putzo (toim..), *Zivilprozeßordnung*, 29. painos, München 2008, § 545, 3 kohta. Hallintoprosessioikeuden osalta ks. Kopp, O./ Schenke, W.-R., *Verwaltungsgerichtsordnung*, 15. painos, München 2007, § 137, 3 kohta ja sitä seuraavat kohdat.

22 — Ks. Heßler, H.-J., teoksessa Zöller, R., *Zivilprozeßordnung*, 28. painos, München 2010, § 546, 9 kohta.

23 — Bundesgerichtshofin (Saksan liittotasavallan korkein oikeus) tuomio 28. 2. 1957 - VII ZR 204/56 (BGHZ 24, 15).

24 — Siviiliprosessioikeuden osalta ks. em. teoksessa Heßler, H.-J., § 546, 9 kohta. Hallintoprosessioikeuden osalta ks. em. teoksessa Kopp, O./ Schenke, W.-R., § 137, 19 kohta.

25 — Ks. Lietuvos Aukščiausiasis Teismasin (Liettuan korkein oikeus) 15.4.1998 antama tuomio nro 3K-21/98, 2.11.2010 antama tuomio nro 3K-7-409/2010 ja 25.3.2011 antama tuomio nro 3K-3-132/2011.

ottamista huomioon välittöminä henkilöstökuluina suorituksista, joiden toteuttajina oli henkilöitä, joilla ei ollut vaadittavaa tieteellistä pätevyyttä, ja kustannusten laskemisessa käytettyä menetelmää, joka johti tukikelpoisten kulujen yliarvioimiseen ja työtuntien kirjaamisessa käytetyn järjestelmän epäluotettavuuteen.

– Toinen osa, joka perustuu sääntöjenvastaisuuksien toistumisen mahdollisuuden/vaaran väärinarviointiin

37. Komissio väittää, että ANKOn henkilöstökustannuksien laskemisessa käyttämä ”menetelmä” on syynä sääntöjenvastaisuuksiin siksi, että sillä kasvatettiin sekä työtuntien määrää että henkilöstön palkkoja. Tämä vilpillinen käytäntö oli jo todettu viidessä hankkeessa ja sillä ”saattoi” siten olla vaikutusta myös kyseessä olevien hankkeiden toteuttamiseen. Unionin yleisen tuomioistuimen kieltäytyminen tunnustamasta tällaista mahdollisuutta (tai epäilyä) merkitsee komission mukaan myös yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohdan virheellistä tulkintaa.

– Kolmas osa, joka perustuu ad hoc -korjauksista tehtyihin virheellisiin päätelmiin

38. Komissio myöntää, että ANKO on tehnyt korjauksia ja palautuksia. Tämä ei kuitenkaan komission mukaan merkitse, että se olisi lopullisesti muuttanut yleistä ”menetelmäänsä”. ANKO on tehnyt vain ad hoc -korjauksia siellä, missä sääntöjenvastaisuuksia on havaittu, ja sen on tyytynyt palauttamaan vain eräät niistä summista, joiden perusteettomasta saamisesta sitä on moitittu, toteuttamatta kuitenkaan palvelukseen otettujen henkilöiden ja näiden pätevyyden valvontaa suhteessa kyseessä olevaan ohjelmaan taikka henkilöstön työtuntien täsmällistä rekisteröintiä koskevia yleisluonteisia toimenpiteitä, joilla estettäisiin jatkossa se, että otettaisiin uudelleen käyttöön aikaisempi ”käytäntö”. Näin ollen se, että päätelmät kantajan yleisesti soveltamasta ”menetelmästä” tehtiin ad hoc -korjauksen perusteella, tarkoittaa komission mukaan sitä, että unionin yleinen tuomioistuin oli tehnyt virheellisen päätelmän, jonka vuoksi yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa oli tulkittu väärin sen mahdollisuuden osalta, että vastaavankaltaisiin sääntöjenvastaisuuksiin syyllistyttäisiin uudelleen muissa hankkeissa.

– Viides osa, joka perustuu siihen, että maksujen keskeyttämisen edellytykset (epäily) ja kulujen tukikelpoisuuden edellytykset (varmuus) on sekoitettu toisiinsa

39. Komissio väittää, että unionin yleinen tuomioistuin on sekoittanut toisiinsa maksujen keskeyttämisen edellytykset, mihin siis riittää pelkkä epäily, ja ilmoitettujen kustannusten tukikelpoisuuden edellytykset.

40. Komissio esittää tästä, että maksujen keskeyttäminen on vain väliaikainen toimenpide. Se voi toteuttaa tämän toimenpiteen mahdollisen seurauksen ja pelkän todennäköisyyden perusteella. Komission mukaan tällöin ei voida edellyttää varmaa rikkomista eikä varmaa vahinkoa.

Asian arviointi

41. Unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomionsa 46–79 kohdassa tulkinnut yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa.

42. Se on valituksenalaisen tuomionsa 65 kohdassa todennut, että ”komissio ei ollut esittänyt oikeudellisesti riittävää näyttöä esiin tuomiensa sääntöjenvastaisuuksien vakavuudesta ja järjestelmällisyydestä eikä siitä, millä tavoin nämä sääntöjenvastaisuudet, mikäli niitä pidetään toteen näytettyinä, voisivat vaikuttaa Perform- ja Oasis-hankkeiden toteuttamiseen”.

43. Komissio on käsiteltävässä valituksessa tähdännyt ainoastaan siihen, että unionin tuomioistuin korvaa omalla tulkinnallaan tulkinnan, jonka unionin yleinen tuomioistuin oli omaksunut yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohdasta.

44. Koska komissio on riitauttanut ainoastaan sen, millä tavoin yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa on tulkittu, esitän, että unionin tuomioistuin hylkää valitusperusteen ensimmäisen, toisen, kolmannen ja viidennen osan tutkittavaksi ottamisen edellytysten puuttumisen vuoksi.

Neljäs osa, joka perustuu siihen, että mahdollisuutta käyttää keskimääräisiä kuluja on tulkittu väärin, että tätä mahdollisuutta on sovellettu väärin fiktiivisiin kuluihin ja että todisteet on otettu huomioon vääristyneellä tavalla

Komission lausumat

45. Komissio viittaa aluksi kriteereihin, joiden on täytyttävä kumulatiivisesti, jotta keskimääräiset henkilöstökulut voidaan ilmoittaa. Ensinnäkin keskimääräisten henkilöstökulujen laskentamenetelmä on se, jonka tuensaaja ilmoittaa olevan sen kulujen kirjaamisen tavanomainen menetelmä; toiseksi laskentamenetelmä perustuu tuensaajan todellisiin henkilöstökuluihin sellaisina kuin ne ovat tämän lakisääteisessä kirjanpidossa ilman arvioituja tai budjetoituja tekijöitä; kolmanneksi laskentamenetelmä jättää keskimääräisten henkilöstökulujen ulkopuolelle kaikki tukikelvottomat kulut, ja neljänneksi keskimääräisten tuntitaksojen laskemiseksi käytettyjen tuotantotuntien lukumäärä vastaa tuen saajan tavanomaista liikkeenjohdollista käytäntöä edellyttäen, että se heijastaa tuensaajan tosiasiallisia työnormeja. Viimeksi mainitun kriteerin osalta komissio korostaa unionin yleisen tuomioistuimen täsmentäneen, että huomion voitiin ottaa ainoastaan niitä tunteja koskevat kulut, jotka töitä välittömästi suorittaneet henkilöt olivat tosiasiallisesti työskennelleet hankkeessa.

46. Komissio esittää, että hyväksyessään tietyt ANKOn ilmoittamat henkilöstökulut päteviksi viittaamalla sopimuslausekkeisiin ja erityisesti yleisten sopimusehtojen II.14 kohdan 1 alakohdan toiseen alakohtaan unionin yleinen tuomioistuin on valituksenalaisen tuomionsa 71–75 kohdassa ymmärtänyt väärin näiden sopimuslausekkeiden ulottuvuuden, sillä ne antavat mahdollisuuden käyttää kustannusten laskennassa menetelmää, joka perustuu keskiarvoon, mutta vain siltä osin kuin keskiarvo lasketaan todellisten eikä fiktiivisten henkilöstökulujen perusteella. Kyseessä olevien sopimusehtojen mukaisen ”keskiarvon” soveltamisella ei voida pätevöittää tällaisia fiktiivisiä kuluja, koska keskiarvo on laskettava todellisten kulujen perusteella.

47. Komissio muistuttaa tähän liittyen siitä, ettei se ole kiistänyt mahdollisuutta käyttää henkilöstökulujen osalta keskimääräisiä taksoja vaan sen, että huomioon otetaan kulut, jotka eivät ole todellisia, joko siksi, etteivät palkat vastaa tehtävissä käytettyjen työntekijöiden erityisalaa, tai siksi, etteivät tuotantotunnit ole todellisia vaan fiktiivisiä. Se korostaa, että huomioon otettavien tekijöiden paikkansapitävyys on hyvän varainhoidon perusperiaate ja joka tapauksessa edellytys kulujen korvaamiselle unionin varoista, mikä käy tukisopimusten tasolla ilmi vaatimuksesta kirjata todelliset tunnit ja kulut. Keskimääräisen taksan käyttäminen – mitä ANKO ei kuitenkaan ole tehnyt – on eri kysymys, eikä anna lupaa ottaa huomioon fiktiivisiä työtunteja tai fiktiivistä pätevyyttä, jota tehtäviin erikoistumattomalla henkilöstöllä ei siis ole.

48. Unionin yleinen tuomioistuin on näin ollen tulkinnut väärin yleisten sopimusehtojen II.5 kohdan 3 alakohdan d alakohtaa, ja sen esittämä päättely on tehoton siksi, että jo viiden hankkeen osalta on todettu, että vastapuolen ilmoittamat kulut eivät olleet – tai ainakaan osa niistä ei ollut – todellisia, vaikka tukisopimusten yleisissä sopimusehdoissa tätä edellytetään.

49. Komission mukaan unionin yleisen tuomioistuimen tässä yhteydessä esittämä päättely voidaan sekin katsoa todisteiden ottamiseksi huomioon vääristyneellä tavalla, koska ANKO on käyttänyt keskimääräisten kulujen sijasta tuotantotuntien täsmällistä lukumäärää ja tarkkoja palkkoja, jotka on vanhimpien tukisopimusten yhteydessä korjattu ad hoc kunkin työntekijän osalta, niin kuin tarkastuskertomuksista ilmenee.

Asian arviointi

50. Siltä osin kuin komissio on kyseenalaistanut unionin yleisen tuomioistuimen omaksuman tulkinnan, viittaan edellä kohdassa 41–44 kohdassa esittämääni.

51. Väitteeseen siitä, että unionin yleinen tuomioistuin on ottanut todisteet huomioon vääristyneellä tavalla, on aluksi todettava, että komissio on esittänyt sen nimenomaisesti, niin kuin unionin oikeuskäytännössä on edellytetty. [26]

52. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan ”vääristyneellä tavalla tapahtuneen huomioon ottamisen on ilmettävä aineistosta selvästi ilman, että on tarpeen ryhtyä *arvioimaan uudelleen* [27] tosiseikastoa ja selvitystä”. [28] Unionin oikeuskäytännössä on joskus käytetty joustavampaakin ilmaisua, jonka mukaan ”selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, jos ilman *uutta selvitysaineistoa* [29] *on* selvää, että olemassa olevan selvitysaineiston arviointi oli ilmeisen virheellistä”. [30]

53. Selvitysaineiston vääristyneellä tavalla huomioon ottaminen edellyttää, että unionin yleinen tuomioistuin on selvästi ylittänyt selvitysaineiston kohtuullisen arvioinnin rajat. Näytöksi siitä, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, ei riitä se, että ehdotetaan mainitusta selvitysaineistosta unionin yleisen tuomioistuimen siitä tekemästä tulkinnasta poikkeavaa tulkintaa. [31]

54. Tulkinta, jonka unionin yleinen tuomioistuin on omaksunut valituksenalaisen tuomionsa 71–79 kohdassa, ei merkitse selvitysaineiston vääristyneellä tavalla huomioon ottamista.

55. Unionin yleinen tuomioistuin viittaa valituksenalaisen tuomion 75 kohdassa yleisten sopimusehtojen II.14 kohdan 1 alakohdan ensimmäisen alakohdan d alakohtaan ja toiseen alakohtaan. Vaikka voidaan olla eri mieltä menetelmästä, jota ANKO on käyttänyt kulujen kohdistamisessa, unionin yleisen tuomioistuimen tulkinta ei ole selvästi virheellinen. Tulkitessaan yleisten sopimusehtojen määräyksiä unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida vapaasti tosiseikat eli yleisten sopimusehtojen sisältö, osapuolten aikomukset sekä olosuhteet, joiden vallitessa sopimus on tehty ja toteutettu. Vaikka unionin yleisen tuomioistuimen omaksumasta ratkaisusta poikkeava ratkaisu olikin ajateltavissa, tämän suorittamaa arviointia ei voida pitää ilmeisen virheellisenä eikä sen voida katsoa johtavan tosiseikkojen huomioon ottamiseen vääristyneellä tavalla.

56. Esitän näin ollen, että unionin tuomioistuin hylkää valitusperusteen neljännen osan perusteettomana.

26 — Tästä vaatimuksesta ks. esimerkiksi määräys Carrols v. OHMI (C-171/12 P, EU:C:2013:131, 36 kohta).

27 — Kursivointi tässä.

28 — Ks. tuomio Tomra Systems ym. v. komissio (C-171/12 P, EU:C:2012:221, 27 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

29 — Kursivointi tässä.

30 — Ks. tuomio PKK ja KNK v. neuvosto (C-229/05 P, EU:C:2007:32, 37 kohta). Julkisasiamies on mainitussa asiassa antamassaan ratkaisuehdotuksessa (C-229/05 P, EU:C:2006:606, 42 kohta) selittänyt näiden kahden ilmaisun välistä eroa seuraavasti: ”Sen toteaminen, että selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla, edellyttää vähintäänkin jonkin verran arviointia. Selvitysaineisto on otettu huomioon vääristyneellä tavalla pikemminkin silloin, jos olemassa olevan selvitysaineiston arviointi on ilmeisen virheellistä ilman uutta selvitysaineistoa.”

31 — Ks. tuomio Activision Blizzard Germany v. komissio (C-260/09 P, EU:C:2011:62, 57 kohta) ja tuomio komissio v. Aalberts Industries ym. (C-287/11 P, EU:C:2013:445, 52 kohta).

Ratkaisuehdotus

57. Kaiken edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin hylkää valituksen ja velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.